

N:o 55.

Kongl. Majt:s nådiga proposition till Riksdagen angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.; gifven Stockholms slott den 24 februari 1899.

I underdånig skrifvelse den 25 februari 1898 har domänstyrelsen gjort framställning angående dispositionen från den 31 december nämnda år af den kronan tillhöriga lägenheten Ekolsunds bro och krog i Öfver-Grans socken och Håbo härad af Upsala län.

Ifrågavarande bro, öfver hvilken stora landsvägen från Stockholm till Enköping går fram, är belägen på gränsen mellan Håbo och Trögds härad och leder öfver Hjelstavikens aflopp till Ekolsundsviken.

Af tillgängliga handlingar inhemtas i fråga om denna kronolägenhet, bland annat, följande.

Sedan bron år 1692 blifvit på kronans bekostnad nybygd för ett belopp af 1,020 daler 29 $\frac{1}{4}$ öre silfvermynt, utarrenderades densamma, jemte värdshus och tillhörande byggnader, af kammarkollegium från den 1 januari samma år på obestämd tid mot årligt arrende af 500 daler kopparmynt, med rätt för arrendatorn att af de resande uppbära bropenningar. I arrendet ingick äfven nyttjanderätt till en äng, kallad Herrhagen, och en trädgård jemte fiskerätt.

Vid skattläggning den 24 oktober 1700 af kungsladugården Segerstad i Öfver-Grans socken blef den under arrendet af Ekolsunds eller, såsom den då benämndes, Ekholmsunds bro inbegripna jorden lagd till kungsladugården samt ingick i dess ränta och mantal. Då kungsladugården den 22 maj 1701 förpantades till enskild person, angafs uttryckligen, att i förpantningen inbegreps de egor, som dittills hört

under Ekholmsunds krog, och på kammarkollegii i underdånig skrifvelse den 5 november 1723 gjorda förfrågan, huruvida dåvarande arrendatorn af Ekholmsunds bro finge arrendera jemväl den äng och trädgård, som före år 1701 legat under krogen och af arrendatorn till bron nyttjats, men sedermera med kungsladugården Segerstad förpantats och brukats, förklarade Kongl. Maj:t i nådigt bref den 17 mars 1724, att nämnda äng och trädgård skulle under kungsladugården förblifva och således icke upplåtas under broarrendet.

Sedan förpantningsrätten till Ekholmsunds gods jemte Segerstads kungsladugård med alla derunder liggande hemman och lägenheter enligt Rikets Ständers skrifvelse den 10 december 1742 upplåtits åt Konung Fredrik I, yrkade förvaltaren af Ekholmsunds eller Ekolsunds kungsgård hos kammarkollegium, att, som bron med brobyggnaden af ålder lydt under kungsgården och vore på dess egor uppbygda, brohållningen emot de fallande bropenningarne måtte i förpantningsbrevet inbegripas. Denna fråga underställdes af collegium Kongl. Maj:ts pröfning, men förklarade Kongl. Maj:t i nådigt bref den 12 mars 1745 sig finna betänkligt, att bron med dertill hörande hus i förpantningsbrevet infördes, enär Rikets Ständers skrifvelse om förpantningen dertill ej gäfvade anledning samt enligt kronoräkenskaperna bron och krogen alltid varit skilda från kungsgården; och anbefaldes collegium att verkställa utredning, hvilketdera collegium förmenade vara för Kongl. Maj:t och kronan bäst och nyttigast, antingen att bron för kronans räkning behölles och bropenningarne i kronans kassa inflöte eller att densamma under arrende upplåtes.

Med anledning häraf afgaf collegium den 26 februari 1746 underdånigt utlåtande, deri collegium förmålde sig finna nyttigast vara, att bron med dertill hörande hus bortarrenderades på tjugu år mot en viss årlig afgift, hvarjemte collegium understälde Kongl. Maj:ts pröfning ett projekteradt arrendekontrakt med innehafvaren af kungsgården. Genom nådigt bref den 10 juni sistnämnda år förklarade sig Kongl. Maj:t till alla delar gilla nämnda förslagskontrakt, och anbefaldes collegium att om verkställigheten deraf behörigen föranstalta, hvarefter collegium genom kontrakt den 4 juli samma år till innehafvaren af Ekholmsunds kungsgård under arrende upplät bron med dertill hörande hus, med rätt att ej allenast uppbära de vid samma bro efter gällande taxa fallande bropenningar, utan ock tillhörande hus till sitt bästa nyttja i tjugu års tid, räknadt från samma års början till 1765 års slut, mot årlig afgift af 170 daler silfvermynt samt under i öfrigt angifna vilkor.

Sedan Ekholmsunds kungsgård och gods transporterats på Hans

Kongl. Höghet Arffursten Prins Gustaf, lät den nye innehafvaren af kungsgården hos kammarkollegium anmäla, att han ansåge sistomförmälda kontrakt icke vara för sig bindande, men att han erbjöde sig att på vissa vilkor ombygga bron af sten och igenfylla den lilla bron för en beräknad kostnad af 4,000 daler silfvermynt. Med anledning häraf hemställde kammarkollegium, att den höge innehafvaren af kungsgården måtte lemnas frihet att på egen bekostnad låta uppbygga bron af sten, emot det kungsgården beviljades att på femtio år uppbära de der fallande bropenningar efter då gällande taxa samt njuta förmånen af krögeriet och de dervid stående husen. Denna kammarkollegii hemställan blef af Kongl. Maj:t enligt nådigt bref den 21 februari 1749 bifallen.

Till följd häraf upplät kammarkollegium genom kontrakt den 27 mars 1749 Hans Kongl. Höghet Prins Gustaf att under arrendevilkor ej allenast mottaga och uppbära låta alla de vid Ekholmsunds bro efter den vanliga taxan fallande bropenningar, utan ock njuta förmån af krögeriet och de dervid stående hus uti femtio års tid, räknad från samma års början till 1798 års slut, och det utan något arrende eller annan afgift, än att Hans Kongl. Höghet på egen omkostnad låte berörda bro ånyo uppbygga af sten och igenfylla den lilla bron till brukbar väg samt sedermera bestå all erforderlig nybyggnad och reparation af hvad namn den vara måtte så väl vid sjelfva bron som dertill lydande hus, utan kronans eller kronoallmogens tillhjälp eller tunga.

Sedermera försålde konung Gustaf III, såsom egare af Ekholmsunds gård, genom köpebref den 9 november 1785 nämnda gård samt derunder hörande hemman och lägenheter till grosshandlaren Georg Seton, hvarjemte på Seton öfverläts arrenderätten till Ekholmsunds bro och krog, sådan som den konungen tillhörde, icke allenast under då ännu återstående arrendeåren, »utan ock än vidare på hundra år derifrån räknade».

Sedan bemälde Seton affidit, erhöll kammarkollegium genom kongl. bref den 14 december 1787 befallning att till dåvarande egaren af Ekholmsund, juris doktorn Alexander Seton på hundra år, räknade från då löpande arrendets slut, utfärda behörigt arrendekontrakt på Ekholmsunds bro och krog. I det arrendekontrakt, kollegium med föranledande häraf den 23 mars 1789 utfärdade, uppläts till bemälde Alexander Seton under arrendevilkor att emottaga och uppbära de vid Ekolsunds bro efter den vanliga fastställda taxan, den han icke finge på något sätt förhöja, fallande bropenningar, samt att njuta förmån af krögeriet och de dervid stående hus, icke allenast för den tid,

som då ännu återstode på förenämnda arrendekontrakt af den 27 februari 1749, hvilket ej ginge tillända förrän med 1798 års slut, utan ock vidare på hundra års tid, räknade från sistnämnda år, utan något arrende eller annan utgift än att han på egen bekostnad bestode all erforderlig nybyggnad och reparation af hvad namn den vara måtte, så väl vid sjelfva bron som dertill lydande hus, utan kronans eller kronoallmogens tillhjälp och tunga, hvarjemte det skulle åligga Seton besörja, att de resande vid öfverfarten af berörda bro icke blefve förhindrade och uppehållne, samt att bron och krogen efter ofvannämnda tids förlopp måtte finnas i fullkomligt och godt stånd.

Då efter denna tid, såvidt det kunnat utrönas, några stadganden eller föreskrifter, som medfört ändringar i eller tillägg till sistnämnda kontrakt, icke utfärdats, har domänstyrelsen, i enlighet med gällande författningar angående förvaltningen af statens domäner, låtit under år 1897 verkställa arrende- och saluvärdering å ifrågavarande lägenhet.

Af det vid berörda förrättning förda instrument inhemtas, bland annat,

att det s. k. kroghuset numera icke vore tillfinnandes och att, då dess borttagande skett redan för lång tid tillbaka, tillförlitlig upplysning ej heller kunnat erhållas om dess läge; att förrättningsmännen, som haft i uppdrag att afgifva förslag till lägenhetens framtida disposition, hemställt, att Ekolsunds bro, som enligt arrendatorns af kronofogden i orten vitsordade uppgift numera trafikerades i så ringa omfattning, att det ej lönade sig att bekosta upptagande af stadgade bropenningar, som derföre ej heller uppburits under de senaste tjugu åren, måtte af kronan, som af densamma icke kunde påräkna någon inkomst, vid arrendetidens utgång den 31 december 1898 öfverlemnas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, hvilka skulle hafva förklarats sig villige att för framtiden underhålla hvar sin hälft af bron; och att, sedan nuvarande arrendatorn af lägenheten, hoffjägmästaren P. B. Seton på Ekolsund, afgifvit skriftligt anbud att för den borttagna lägenheten vid Ekolsunds bro i löseskillning erlägga 750 kronor, att betalas den 31 december 1898, då i köpet skulle ingå allt, som tillhörde lägenheten med undantag af bron, hvilken skulle af honom underhållas till sistnämnda dag och då af honom få aflemnas i befintligt skick, förrättningsmännen vidare hemställt, att kronan vid öfverlemnande till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad af eganderätten till bron måtte på dem öfverflytta de rättigheter, som kronan enligt gällande arrendekontrakt sig förbehållit, samt att, då arrendatorn enligt kontraktet vore skyldig att vid afträdet lemna krogen

i fullkomligt och godt stånd och då en sådan byggnad ej syntes kunna uppskattas lägre än till 1,000 kronor, lösesumman för lägenheten måtte höjas till sistnämnda belopp.

I afgifvet yttrande har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet förklarat sig icke hafva något att erinra mot hvad uppskattningsmännen sålunda föreslagit.

För egen del har domänstyrelsen, jemte meddelande att undersökning, huruvida under broarrendet fortfarande ingått någon jord, verkstälts så väl i rikets generallandtmäterikontor som ock i länets landtmäterikontor, utan att någon upplysning derom kunnat vinnas, men att styrelsen bland äldre handlingar återfunnit instrumenten öfver besigtningar, som den 29 april och den 23 juni 1738 hållits å det så kallade kroghuset, jemte en i instrumentet öfver sistberörda besigtning åberopad ritning till då föreskrifven tillbyggnad, af hvilka handlingar storleken och beskaffenheten af byggnaden vid tiden kort före utfärdandet af 1749 års kontrakt framginge, vidare anført, att af 1701 års förpantningsaftal angående Segerstads kungsladugård samt kongl. brefvet den 17 mars 1724 med temlig visshet syntes framgå, att någon jord för närvarande icke inginge i arrendet, samt att detta äfven bestyrktes af gällande arrendekontrakts lydelse, enligt hvilket arrendet endast omfattade rätt till uppbärande af bropenningar och nyttjanderätt af till bron hörande hus; och har domänstyrelsen förklarat sig biträda uppskattningsmännens förslag så väl i fråga om den framtida dispositionen af den nu befintliga bron som äfven i hvad det afsåge rätt för nuvarande arrendatorn att i stället för uppförande af nytt brohus erlägga lösen för detsamma till statsverket, hvarjemte styrelsen hemställt, att det måtte uppdragas åt synemännen vid blifvande laga af- och tillträdessyn å lägenheten att, med ledning af ofvannämnda den 29 april och den 23 juni 1738 upprättade instrument öfver besigtning af det s. k. kroghuset, bestämma beloppet af denna lösen.

Sedan Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 20 maj 1898 anbefalt domänstyrelsen att föranstalta om laga syn å ifrågavarande lägenhet och dervid åt synemännen uppdraga att föreslå den ersättning, arrendatorn kunde finnas böra till kronan utgifva, har domänstyrelsen med underdånig skrifvelse den 21 oktober sistnämnda år jemte infordradt yttrande från Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnadt instrument öfver en den 23 derförutgångne augusti å lägenheten förrättad laga af- och tillträdessyn mellan lägenhetens arrendator, hofjägmästaren Seton, afträdare, samt Kongl. Maj:t och kronan, tillträdare, af hvilket instrument inhemtas, att bron befunnits i godt skick samt att, beträffande

det borttagna brohuset, synemännen förständigat afträdaren att före afträdesdagen, den 31 december 1898, antingen låta uppföra ny dylik byggnad i enlighet med vid synen uppgjortt förslag eller ock senast å sistnämnda tid till statsverket erlægga den af synemännen uppskattade lösesumman, 1,514 kronor 9 öre.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande har förklarat sig icke hafva något att erinra mot den af synemännen beräknade kostnaden för byggnadens uppförande samt hemställt, att den ersättning, som arrendatorn borde till kronan utgifva för det icke längre befintliga brohuset, måtte bestämmas till 1,500 kronor.

Domänstyrelsen har icke heller funnit något att anmärka mot hvad som förekommit vid synen; och har styrelsen beträffande den ersättning, som arrendatorn borde till statsverket utgifva för omfördälda, numera obefintliga byggnad, hemställt, att densamma måtte bestämmas till det vid synen beräknade belopp eller 1,514 kronor 9 öre.

Enligt finansdepartementet tillhandakommet meddelande har hofjägmästaren Seton icke sökt ändring i synemännens vid förenämnda laga af- och tillträdessyn fattade beslut.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

att den kronan tillhöriga Ekolsunds bro må i nu befintligt skick med eganderätt öfverlätas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, mot det att kronan befrias från skyldighet att vidare underhålla bron; samt

att den lösen af 1,514 kronor 9 öre, hofjägmästaren P. B. Seton, hvilken senast på arrende innehafvt bron, har att till kronan erlægga för befrielse från skyldigheten att åter uppföra det under arrendet af bron inbegripna, men numera obefintliga krog- eller brohuset, må tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden samt för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF.

Hans Wachtmeister.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari
1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
          WIKBLAD,
          friherre RAPPE,
          ANERSTEDT,
          VON KRUSENSTJERNA,
          grefve WACHTMEISTER,
          CLAËSON,
          DYRSSEN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister
föredrog:

Domänstyrelsens underdåniga skrifvelse den 25 februari 1898,
deri styrelsen, med tillkännagifvande att den kronan tillhöriga lägen-
heten Ekolsunds bro och krog i Öfver-Grans socken och Håbo härad
af Upsala län vore genom kammarkollegii kontrakt den 23 mars 1789
utarrenderad på 100 år, räknade från 1798 års slut, gjort framställning
angående lägenhetens disposition från den 31 december 1898 och der-
vid tillika öfverlemnad, bland andra handlingar, instrument öfver en

under år 1897 å lägenheten verkställd arrende- och saluvärdering, hvaraf inhemtades, att det s. k. kroghuset numera icke vore tillfinnandes och att, då dess borttagande skett redan för lång tid tillbaka, tillförlitlig upplysning ej heller kunnat vinnas om dess läge; att förrättningsmännen hemställt, att Ekolsunds bro måtte af kronan, som af densamma icke kunde påräkna någon inkomst, vid arrendetidens utgång öfverlemnas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, hvilka skulle hafva förklarat sig villige att för framtiden underhålla hvar sin hälft af bron; samt att, sedan nuvarande arrendatorn af lägenheten, hofjägmästaren P. B. Seton på Ekolsund, aflemnat skriftligt anbud att för den borttagna lägenheten vid Ekolsunds bro i löseskilling erlægga 750 kronor, att betalas den 31 december 1898, då i köpet skulle ingå allt, som tillhörde lägenheten med undantag af bron, hvilken skulle af honom underhållas till sistnämnda dag och då af honom få aflemnas i befintligt skick, förrättningsmännen vidare hemställt, att kronan vid öfverlemnande till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad af eganderätten till bron måtte på dem öfverflytta de rättigheter, som kronan enligt gällande arrendekontrakt sig förbehållit, samt att, då arrendatorn enligt kontraktet vore skyldig att vid afträdet lemna krogen i fullkomligt och godt stånd och då en sådan byggnad ej syntes kunna uppskattas lägre än till 1,000 kronor, lösesumman för lägenheten måtte höjas till sistnämnda belopp.

Vidare hade domänstyrelsen, som den 20 maj 1898 erhållit nådig befallning att föranstalta om laga syn å ifrågavarande lägenhet, dervid synemännen skulle ega att föreslå den ersättning, arrendatorn kunde finnas böra till kronan utgifva för det s. k. kroghuset, med underdånig skrifvelse den 21 oktober sistnämnda år öfverlemnadt instrument öfver en den 23 derförutgångne augusti å lägenheten förrättad laga af- och tillträdessyn mellan lägenhetens arrendator, hofjägmästaren Seton, afträdare, samt Kongl. Maj:t och kronan, tillträdare, af hvilket instrument inhemtades, att bron befunne sig i godt skick samt att, beträffande det borttagna brohuset, synemännen förstänligt afträdaren att före afträdesdagen, den 31 december 1898, antingen låta uppföra ny dylik byggnad i enlighet med vid synen uppgjortt förslag eller ock senast å sistnämnda tid till statsverket erlægga den af synemännen uppskattade lösesumman, 1,514 kronor 9 öre.

Sedan föredragande departementschefen tillkännagifvit, att enligt finansdepartementet tillhandakommet meddelande hofjägmästaren Seton icke sökt ändring i synemännens vid förenämnda laga af- och tillträdessyn fattade beslut, hemställde statsrådet, att Kongl. Maj:t, med

afseende å hvad i ärendet förekommit, måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva,

att den kronan tillhöriga Ekolsunds bro finge i nu befintligt skick med eganderätt öfverlätas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, mot det att kronan befriades från skyldighet att vidare underhålla bron; samt

att den lösen af 1,514 kronor 9 öre, hofjägmästaren P. B. Seton, hvilken senast på arrende innehaft bron, hade att till kronan erlægga för befrielse från skyldigheten att åter uppföra det under arrendet af bron inbegripna, men numera obefintliga krog- eller brohuset, finge tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden samt för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Hjalmar Rettig.